

Kam pluje šolska barka ?

Vse kaže, da so liberalni demokrati in njihovi skupini za obdelovanje šolskega polja z izdajo Bele knjige in osvojitvijo šolske trdnjave pred desetletjem pošle moči. Odtistihmal ni več prave volje po teoretskih razpravah, ni več globokih strokovnih razmislekov in okroglih miz na temo šolstva. So le še projekti opremljanja, informatizacija, forsiranje devetletke (kljub jasno prepoznavnim težavam) in povečevanje vpisa v gimnazije, navkljub vidnemu padanju njene kvalitete.

Nikogar ni, ki bi držal krmilo, gledal v zvezde in usmerjal barko, ki se ji reče slovensko šolstvo. Zato ta barka pluje kot pač pihajo spremenljivi vetrovi. Po svoje paradoksalno pri vsem je, da barka ne more kar tako potoniti, saj propadle ideje v šolstvu udarijo na dan z velikim zamikom. Seme, posejano pred desetletjem, bomo želi drugo desetletje. Podoben razcvet liberalnih idej v ZDA zdravijo že nekaj let. Sedaj so tam spet v modi naslovi knjig "Kako vzgajati z omejitvami" itd., medtem ko smo pri nas s časopisom Maturant&ka v zaostanku nekaj svetlobnih let. Res je, da se dezorientirano mladino da nekaj časa odlično usmerjati in voditi, ampak pride čas, ko gre taista mladina tako "v cvet", da se obrne tudi proti prejšnjim vodnikom in zaščitnikom.

Če je vzgoja v naših šolah pastorka, kako pa je z izobraževanjem? Za pomoč pokličimo etimologijo (zgodovino besede), ki je bližnjica v filozofski metodi. Izobrazba v svoji osnovi pomeni izoblikovanje obraza, ki je povzetek človekove osebe. Ta se kaže tudi v anatomiji glave: imamo par čutil in en organ za izražanje (čeprav včasih poslušamo le z enim ušesom, zamižimo na eno oko ali govorimo z razcepljenim jezikom), konservativni desni pol glave mora biti malo močnejši od levega, ki je namenjen časovno pogojenim spremembam.

Kakšen obraz naj bi si torej izoblikoval(-a) srednješolec (-ka) v poklicni ali strokovni šoli ali gimnazijec (-ka)? Ali se ti obrazi razlikujejo, in če se, v čem, in kaj imajo skupnega? Odgovor tiči v naslednjem vprašanju: kaj sploh hočemo z izobraževanjem, kakšna je politika in strategija države, kako vzgojenega in izobraženega državljana hoče imeti?

Država v najožjem smislu vodenja skupnih zadev ni neka brezoblična struktura, ampak klobčič silnic politike. In modri politiki si želijo modre državljane, politično kratkovidni

politiki pa so zadovoljni z bolj krotkimi in poslušnimi ovčicami. Ta malo umetno poudarjena dvojnost se kaže tudi na drugih področjih življenja: posebej je opazna v kulturi in medijih.

Lahko bi rekli, da je osnovni namen izobraževanja prenesti na mladino znanje in veščine za opravljanje poklica. Vendar ta definicija drži vedno manj. Tehnika in tehnologija se tako hitro spreminjata, da znanje kmalu zastari. Boljša definicija bi se tako glasila, da šola posreduje in razvija sposobnosti za doseganje posebnih znanj in veščin, ki so potrebne za opravljanje poklica in preživljanje sebe in družine.

Vendar je tudi ta definicija še vedno preskromna in ne ustreza post modernemu času. V resnici naj bi šolanje pomenilo pripraviti mlade ljudi na polno, odgovorno in aktivno življenje državljana. To je vizija, ki jo lahko doseže le osveščena in demokratično razmišljajoča šolska oblast.

Zadnja definicija gotovo velja za vse vrste šol, vendar so cilji poklicnih šol precej drugačni od ciljev gimnazije.

Dolgo časa so bili učni načrti za poklicne in tehniške šole le oskubljena različica gimnazijskih - niso bili prilagojeni drugačnosti dijakov ter njihovim željam in ambicijam.

V zadnjem času se pripravljajo novi učni načrti za poklicne šole, ki po mojem mnenju vodijo v nacionalno katastrofo. Te močne besede lahko opravičim z dvema zgledoma: predmet slovenščina naj bi se po novem imenoval sporazumevanje v slovenščini, matematika pa strokovno računstvo. Dva temeljna šolska predmeta tako že v naslovu kažeta izmaličeno podobo. Že tako dijaki ne cenijo materinega jezika in matematike, a to še ni razlog, da se ju zato spremeni, prilagodi in s tem razvrednoti. Ne poznam sicer programa, a kaže, da je tokrat prodrla ideja, ki je bila pred leti na srečo že enkrat argumentirano zavrnjena. V času popolne prevlade angleščine (v slengu mladih anglolatovščini, imenih trgovin in lokalov, imenih izdelkov, popularni glasbi, ...) bi morali vsaj v šoli, kot zadnjemu braniku, nekaj narediti za ohranitev spodobne ravni materinega jezika oz. ga zaščititi. Podobno velja za matematiko: ne morem pristati zgolj na njeno "vulgarno" uporabnost v različnih strokah. Kje je tu tako opevano med predmetno povezovanje? Ravno matematika je ena od tistih vezi, ki družijo večino strokovnih predmetov, da ne omenjam drugih, morda še bolj pomembnih ciljev tega predmeta: razvijanje logičnega mišljenja, vsaj deloma razvijanje abstraktnega mišljenja, branje in prepoznavanje vzorcev, graditev prostorske predstave itn.

Vsaka stroka bi morala definirati znanja in veščine v tako globalnem obsegu, da ne bi bilo treba vsakih nekaj let prilagajati celotnih učnih načrtov, ampak bi drobne novosti dodajali učitelji sami, ko bi bil čas za to. Tudi strokovno telo, ki potrjuje te učne načrte, bi moralo biti sestavljeno iz ustreznih strokovnjakov, ki te učne načrte ne bi samo potrdili, ampak o njih tudi kaj rekli.

In kaj lahko rečemo za gimnazijske programe? Kurikularne komisije so v večini primerov oklestile učne načrte tistih vsebin, ki so v poučevanje prišle na ilegalen način, preko prenatrpanih učbenikov in so bile del skritega, ne pa uradnega kuriuluma. Pravo prečiščevanje učnih načrtov pa se sploh še ni začelo, kar bodo, upam, v kratkem dognale evalvacijske komisije. Spet si pomagajmo z etimologijo: beseda gimnazija izhaja iz grškega *gimnos*, ki pomeni *nag*. To ne pomeni, da je gimnazija nudistična šola, ampak, da je šolski program osvobojen vsega balasta, ki vanj ne sodi. "Golota gimnazije" pomeni skrčitev na bistveno. Gimnazijski šolski program mora zajeti tri stopnje človekove vednosti: *spretnost preživetja* (veščine za poklic), *razumnost* (razumevanje delovanja snovnega sveta) in *modrost* (razumevanje načel duhovnega sveta). Kdor obvlada te tri stvari, lahko maturira.

Za vse to pa je potrebno sodelovanje oblasti, učiteljev, dijakov in staršev. Vsak ima svoje naloge, ki jih ne more opraviti kdo drug.

Oblast mora postaviti trden okvir delovanja, ne sme poskušati ugajati eni strani na račun druge. Tu imam v mislih predvsem politiko omejevanja, ki jo mladina nujno potrebuje. Slovenska šola se sesipa vase tudi zato, ker je toliko odsotnosti od pouka, nereagiranja učiteljev ob prekrških zaradi dolgih procedur kaznovanja, ki so formalo enake upravnemu postopku. Šolska oblast lahko veliko naredi pri oblikovanju pravične politike plačevanja učiteljev, mora pa se izogibati izjav kot npr. *da bo naša šola boljša, ko bo desežen premik v glavah učiteljev*.

Druga relacija so starši - otroci: nekatere mame jokajo, ko prvošolčka peljejo prvi dan v šolo, namesto, da bi se cela družina veselila praznika, ko njihov otrok vstopa na resno življenjsko pot, starši delajo veliko napako, ko vpričo otroka blatijo učitelja; s tem uničijo njegovo podobo, predmet, ki ga poučuje, šolo, šolski sistem, posredno tudi sebe. Najslabša popotnica za življenje pa je sodelovanje v goljufiji, ki se ji pravi taktično špricanje.

Veliko težav, ki jih mora reševati šola, pa zato niti ni usposobljena, nastaja ravno zaradi nezaupanja ali slabega odnosa med starši in njihovimi mladostniki.

Iz slabega odnosa med starši in otroki se rodi tudi slab odnos med starši in učitelji na eni strani in med dijaki in učitelji na drugi strani, šola namreč ne more nadomestiti pomanjkanja domače vzgoje. Namesto da bi starši, dijaki in učitelji čutili zavezništvo (vsi se namreč borimo za isto idejo), prihaja do odkritih konfliktov, posredovanja advokatov in šolske inšpekcije.

Šola na kateri koli ravni, od vrtca do univerze, za svoje dobro delovanje potrebuje predvsem mir. Ta mir lahko zagotovi oblast s pametno politiko usmerjanja vpisa, oblikovanja mreže šol, nagrajevanja učiteljev, spodbujanja in pomoči s strani strokovnih organov, izdajanja razumnih predpisov, ki so v pomoč učiteljem, dijakom in staršem in njihovo medsebojno zaupanje.